

2025-09-03

Dnr:A2025/00388
Vår Dnr: 046/2025

Till: **Arbetsmarknadsenheten**

Remissvar på SOU 2025:29 – Ökad kvalitet hos Samhall och fler vägar till skyddat arbete

Sammanfattning

Sveriges Dövas Riksförbund (SDR) välkomnar ambitionen i SOU 2025:29 att stärka kvaliteten inom Samhall och utveckla fler vägar till skyddat arbete. Samtidigt konstaterar vi att betänkandet **helt saknar** dövas och svenskt teckenspråkigas perspektiv.

- Döva och svenskt teckenspråk nämns inte alls i utredningen, vilket strider mot CRPD, Diskrimineringslagen och Språklagen.
- Många döva blir fast i Samhall på grund av inlåsnings effekter.
- Samhall tar inte ansvar för att boka och finansiera svensk teckenspråkstolk.
- Kvalitet måste mätas i kommunikation, arbetsmiljö och delaktighet – inte bara produktivitet.

SDR föreslår att utredningens slutsatser kompletteras med ett tydligt svenskt teckenspråksperspektiv, att Samhall ges ansvar för tolkar, och att statistik och uppföljning utvecklas för att synliggöra döva som grupp.

Inledning

Sveriges Dövas Riksförbund, SDR, driver frågor, agerar kraftfullt och väcker opinion om våra mänskliga och demokratiska rättigheter. Vi arbetar för rätten och möjligheten att använda svenskt teckenspråk. Det svenska teckenspråket är av central betydelse i våra liv och avgörande för delaktighet på lika villkor i det svenska samhället.

Vi välkomnar ambitionen i utredningen SOU 2025:29 att stärka kvaliteten inom Samhall och utveckla fler vägar till skyddat arbete. Samtidigt ser vi med oro på att döva och svenskt teckenspråksperspektivet helt saknas i betänkandet, trots att SDR flera gånger tidigare lyft frågan i olika sammanhang.

Våra synpunkter

1. Döva osynliggörs i utredningen

Utredningen nämner varken döva eller svenskt teckenspråk. Detta är en allvarlig brist och strider mot:

- **CRPD**, särskilt artiklarna om tillgänglighet (art. 9), yttrandefrihet och teckenspråk (art. 21) samt arbete och sysselsättning (art. 27).
- **Diskrimineringslagen (2008:567)**, som ålägger arbetsgivare att vidta skäligen åtgärder för tillgänglighet.
- **Språklagen (2009:600) § 14**, som erkänner svenskt teckenspråk som ett eget språk.

Samhalls bolagsordning anger att verksamheten ska erbjuda **meningsfulla arbeten**. Det blir svårt att uppnå för döva om kommunikationen ständigt brister och om döva dessutom helt förbises i utredningens beskrivningar och förslag.

2. Inlåsnings effekter för döva

Många döva, även utan tilläggsdiagnoser, blir kvar i Samhall under lång tid. Det visar på en inlåsnings effekt som måste uppmärksammas. Statistik och uppföljning behöver särskilt synliggöra hur olika grupper, inklusive döva, lyckas med övergång till den reguljära arbetsmarknaden.

3. Brist på ansvar för tolkanvändning

Samhall tar ofta inte ansvar för att boka svensk teckenspråkstolk. Ansvar läggs på den enskilde, vilket leder till otillgängliga arbetsplatser och sämre arbetsmiljö. Samhall måste åläggas ett tydligt ansvar att boka och finansiera tolk på samma sätt som andra arbetsmiljöinsatser.

4. Kvalitet måste inkludera arbetsmiljö och kommunikation

Kvalitet kan inte enbart mätas i produktivitet. För döva handlar kvalitet också om fungerande kommunikation, arbetsmiljö och trivsel. Utan tillgång till svenskt teckenspråk och tolkar riskerar Samhall att bli en slutstation snarare än en språngbräda.

SDR föreslår att:

- Döva och svenskt teckenspråks perspektivet skrivs in i utredningens slutsatser och förslag.
- Samhall ges ett tydligt ansvar för att boka och finansiera svensk teckenspråkstolk.
- Statistik och uppföljning utvecklas så att döva synliggörs som grupp.
- Kvalitetsmått för Samhall utformas i linje med CRPD och inkluderar kommunikation, arbetsmiljö och delaktighet.

Vad menar vi med ett svenskt teckenspråks perspektiv?

Dövas behov och rättigheter systematiskt beaktas i utredningar, beslut och verksamhet. Det innebär:

- att erkänna svenskt teckenspråk som ett eget språk i enlighet med språklagen,

- att säkerställa tillgång till svensk teckenspråkstolk i arbetslivet,
- att se kommunikation som en grundläggande del av arbetsmiljön,
- att inkludera dövas erfarenheter och delaktighet i utformning av arbetsmarknadsåtgärder.

CRPD – FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning

CRPD, som Sverige ratificerat, slår fast att personer med funktionsnedsättning har samma rättigheter som alla andra. Flera artiklar är särskilt relevanta:

- **Artikel 9 – Tillgänglighet:** staten ska undanröja hinder för fysisk, digital och kommunikativ tillgänglighet.
- **Artikel 21 – Yttrandefrihet och tillgång till information:** erkänner teckenspråk som språk och garanterar rätten till tolk.
- **Artikel 27 – Arbete och sysselsättning:** rätt till arbete på lika villkor, med nödvändiga anpassningar och stöd.

Att dövas behov inte beaktas i SOU 2025:29 innebär inte bara en risk, utan bidrar redan i dag till att ojämlikhet **ökar**.

Avslutning

Dessvärre har döva helt förbisetts i utredningen. Utan ett tydligt svenskt teckenspråksperspektiv riskerar döva att fortsatt marginaliseras inom Samhall och på arbetsmarknaden.

Vi uppmanar därför regeringen att säkerställa att dövas behov och rättigheter beaktas i det fortsatta arbetet. SDR står givetvis till förfogande för fortsatt dialog och samråd i frågan.

Med vänliga hälsningar

Hedvig Ledung, förbundsordförande

Sveriges Dövas Riksförbund

Kontakt:

Sara Schöldt, intressepolitisk handläggare

sarascholdt@sdr.org